

ISTORIE ȘI FILOSOFIE

CONSTITUIREA HOTARELOR DE SUD ALE ȚĂRII MOLDOVEI

Alexandru BEJENARU

CZU: 94(498+478)"13/14"

alexmac9511@gmail.com

The following study represents a systemized attempt at describing the formation and evolution of southern Moldavian borders between the second half of 14th Century and 1484 (the year of successful Ottoman campaign against Moldova in Budjak). The analysis of the methods for installing new borders, as well as the relationships between the Voivodes of Moldova and local population, elites and main political neighbors represents the main focus of this thesis.

Actualitatea și importanța temei abordate. Problema genezei și evoluției hotarelor de sud ale Țării Moldovei reprezintă un subiect destul de important pentru istoria spațiului est-carpatic în a doua jumătate a secolului XIV-secolul XV. Ea este o parte componentă a tematicii mult mai largi, dedicată procesului constituirii teritoriale a statului medieval est-carpatic în intervalul cronologic vizat. Multiplele întrebări care s-au formulat pe parcursul studiilor trecute despre esența și particularitățile extinderii controlului exercitat de către formațiunea politică în frunte cu dinastia Mușatinilor în perioada dată se răsfrâng, bineînțeles, și asupra concretizării aspectelor formării hotarelor sudice ale Țării Moldovei.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul propus este elucidarea procesului de constituire a hotarelor de sud pentru Țara Moldovei în perioada celei de-a doua jumătăți a secolului XIV și secolul XV. Printre obiectivele principale ale lucrării se numără următoarele:

1. Stabilirea succesiunii cronologice și a teritoriilor, ce au ajuns în diferite etape sub controlul administrației Țării Moldovei în regiunile sale de sud.

2. Descrierea statutului teritoriilor încorporate în componența Țării Moldovei în zona respectivă pentru intervalul dintre cea de-a doua jumătate a secolului XIV și secolul XV.

3. Determinarea gradului de influență a puterilor regionale din spațiul Europei Răsăritene și a comunităților locale asupra procesului de constituire a hotarului de sud al Țării Moldovei.

Istoriografia problemei. Pe parcursul anilor au apărut multe monografii, studii, articole consacrate fie hotarului moldo-muntean, fie Chiliei sau Cetății Albe, fie unor probleme mai particulare (de exemplu, cazul cetății Crăciuna). Pentru simplitatea prezentării istoriografiei problemei, studiile publicate pe aceste subiecte vor fi împărțite în cele consacrate cercetării hotarului moldo-muntean și cele consacrate statutului politico-juridic al Chiliei și Cetății Albe în perioada dintre cea de-a doua jumătate a secolului XIV și secolul XV. Pentru problema formării și evoluției hotarului moldo-muntean, în cadrul lucrării prezentate au fost utilizate studiile și articolele mai multor medievști, printre care se numără V. Spinei, Ș. Papacostea, L. Chițescu, A. Paragină, I. Eremia, M. Coman ș.a. În ceea ce privește cercetarea statutului politico-juridic al Chiliei și Cetății Albe dinaintea și după intrarea lor în componența Țării Moldovei, se remarcă analizele propuse de mai mulți autori, cum ar fi N. Iorga, Gh.I. Brătianu, P.P. Panaitescu, N. Ruseev, V. Mărculeț, V. Josanu ș.a.

Baza științifico-metodologică a lucrării. În elaborarea studiului prezent au fost selectate și aplicate următoarele cinci metode de cercetare istorică: metoda istorico-comparativă, analitică, geografică, filologică și regresivă. Aceste instrumente de cercetare sunt principalele procedee științifice, prin intermediul cărora s-au realizat obiectivele propuse în lucrare.

Rezultatele cercetării. Profitând de criza puterii Hoardei de Aur, precum și de instabilitatea politică a Regatului Ungariei după decesul lui Ludovic I în 1382, domnii Moldovei au extins controlul lor politic în două direcții: către segmentul major dintre regiunea Vrancei și cursul Dunării de Jos, precum și spre litoralul Mării Negre și gurile Dunării [1, p.147]. Procesul de fixare a noilor hotare era însă destul de complex. Voievozii dinastiei Mușatinilor trebuiau să stabilească un acord comun cu posibilii dinaști și cu comunitățile celor două mari orașe de pe Dunăre și Nistru. Sfârșitul secolului XIV s-a remarcat pe teritoriile dintre curbură Carpaților și Siretul Inferior prin stabilirea contactului de frontieră dintre Moldova și Țara Românească [2, p.334-335].

Un stimulant important al înaintării hotarelor celor două state în această regiune a devenit ocuparea unor puncte-cheie naturale pentru extinderea controlului politic. În cazul Cetății Albe și al Chilie, la acest obiectiv se mai adăugau și interesele comerciale din partea domnilor Moldovei. Comerțul nu a devenit o prioritate de prim-plan inițial pentru constituirea hotarului moldo-muntean, fiindcă nu sunt atestate în momentul actual orice urme de fortificații între cele două state la cumpăna secolelor XIV-XV (cu excepția Chilie, care a fost contestată de domniile ambelor țări și ajunge sub administrația civilă a Țării Românești între 1448-1465). Totodată, pe malul limanului Nistrului s-a instalat flancul estic al hotarelor de sud ale Moldovei. Aici s-a ajuns la un acord mutual, în care s-a trecut inițial de la statutul de protectorat moldovenesc asupra Cetății Albe la cel de autonomie. S-a sistat baterea monedei proprii de tip Asprokastron în favoarea celor după modelul ștanțat cu stema Moldovei [3, p.505], iar reprezentantul orașului era acceptat în componența Sfatului Domnesc. În anii 1440'-1450' are loc perioada de apogeu al autonomiei Cetății Albe în componența Moldovei, unde comunitatea orașului acționa tot mai independent față de puterea centrală, implicându-se atât în luptele dintre pretendenții la tron [4, p.50-52], cât și în dispute internaționale cu Caffa pentru gurile Niprului.

Domnia lui Ștefan cel Mare marchează etapa decisivă în constituirea hotarelor de sud ale Moldovei. Această fază se deschide cu campaniile de recuperare a Chilie în anii 1462-1465 și cea de dizolvare probabilă a autonomiei Cetății Albe după 1465 [5, p.187]. Intenția puterii centrale față de periferiile sale se schimbă substanțial – are loc renovarea și edificarea noilor ziduri de fortificații din piatră în Chilia și Cetatea Albă, precum și construcția unor cetăți din pământ și lemn la Giurgiulești și pe linia Valului lui Traian de Jos. Toate aceste pregătiri erau realizate în contextul politicii antiotomane a lui Ștefan cel Mare.

În paralel, căderea Constantinopolului și intensificarea comerțului spre Dunăre și Nistru modifică semnificativ conflictele de hotar dintre Moldova și Țara Românească – de acum încolo ambele state manifestă un interes deosebit față de regiunea Vrancei și a Siretului Inferior.

Necesitatea delimitării sferelor de interese teritoriale vor agrava neînțelegerile dintre cele două țări [2, p.287]. Preluarea controlului asupra cetății Crăciuna și numirea aici a pârcălabilor de către Ștefan cel Mare

între anii 1481-1484 a marcat momentul stabilirii hotarului moldo-muntean pe cursul râului Milcov [6, p.108-109].

După acest eveniment, procesul de înaintare a Moldovei spre sud se stopează – în pofida incursiunilor ulterioare ale oștii Moldovei și a Țării Românești, hotarul dintre cele două state nu se va modifica, păstrându-se pe aceleași poziții din 1484 și până la Unirea Principatelor Române din 1859 [6, p.110-111].

Concluzii. Ca rezultat al cercetării date, am stabilit trendurile generale, care au motivat extinderea hotarelor de sud ale Moldovei – fixarea controlului politic asupra punctelor-cheie geografice și interesele comerciale ale domnilor Moldovei. În cadrul acestei teme, a fost realizată tentativa de stabilire a statutului teritoriilor periferice din sudul Moldovei, precum și s-au apreciat influențele puterilor regionale asupra acestor zone. Continuarea studiilor în acest domeniu pot releva noi detalii referitoare la procesul constituirii hotarelor de sud ale Țării Moldovei.

Referințe:

1. COMAN, M. From an Open to a Closed Frontier. The Wallachian-Moldavian Frontier From c. 1350 to c. 1450. In: *Annual of Medieval Studies at CEU*, 2003, no. 9, pp. 127-154.
2. BOGDAN, I. (ed.). *Documentele lui Ștefan cel Mare*. Vol. II. București, 1913.
3. RĂDVAN, L. *Orașele din Țările Române în Evul Mediu: sfârșitul secolului al XIII-lea – începutul secolului al XVI-lea*. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2011.
4. SIMON, A. John Hunyadi between Belgrade and Cetatea Albă in the 1450'. In: *Banatica*, 2009, vol. 19, pp. 41-59.
5. JOSANU, V. Grigore Ureche despre cucerirea Cetății Albe în 1465. Ficțiune sau realitate istorică? În: *Acta Moldaviae Septentrionalis*, 2006-2007, V- VI, pp. 53-58.
6. PARAGINĂ, A. *Habitatul medieval la curbura exterioară a Carpaților în secolele X-XV*. Brăila: Istros, 2002.